

KOVÁCS IVÁNNÉ

Újpesti Városvédő Egyesület

Az Újpesti Városvédő Egyesület civil szervezet. Városrészünkben értékes hagyománya van az ilyen szervezeteknek. 1860-tól, amikor az első civil szerveződés Újpesti Olvasókör néven megalakult, folyamatosan működtek polgári társaságok. Ezeknek köszönhető, hogy az újpesti polgárok mindig aktív szereplői voltak városunk társadalmi, kulturális és politikai életének, és ezzel is magyarázható az a hatalmas léptékű fejlődés, ami Újpestet a XX. században jellemezte. A civil élet fejlődését a második világháború és az azt követő évek gyengítik, sok esetben meg is akadályozzák.

A rendszerváltást követően egymás után születtek újjá azok a társaságok, melyek napjainkban is legfontosabb feladatnak tekintik olyan eszmék ápolását, mint a társadalmi szolidaritás, a tolerancia és egymás tisztelete. Ezek sorába tartozik az általunk alapított Újpesti Városvédő Egyesület is.

Érdekességként említem, hogy 2000. január 1-jén bírósági bejegyzés tanúsága szerint Újpesten 133 alapítvány, 87 egyesület és 69 egyéb szervezet (klub, kör, egyesület, társaság, szövetség) működött.

Az Újpesti Városvédő Egyesület története 1990-ben kezdődött. 1990 tavaszán az Újpesti Értelmiségi Klub keretében, Szunyoghy András grafikusművész javaslatára tizennégy személy létrehozta az Újpesti Városvédő Kört. A kör nem rendelkezett jogi személyiséggel. Elnökévé Kadlecovits Géza helytörténészt választották meg.

A társaság első rendezvényét Újpest alapításának 150. évfordulójának tiszteletére rendezte. Ez alkalommal 19 köztisztelőben álló, idős személy kapta meg az első „Ad Honorem Újpest 1840–1990” emlékérmét. A háromnapos eseménysorozat részeként koszorúzást rendeztek dr. Ugró Gyula, dr. Semsey Aladár egykori polgármesterek és az alapító gróf Ká-

rolyi István fóti sírjánál. Emléktáblát avattak a Károlyi kórházban, Károlyi Sándor gróf emlékére. Az újpesti katolikus nagytemplomban ökumenikus imaáhitatra került sor. Megkoszorúzták Lebstück Mária huszár főhadnagy és Halassy Olivér olimpiai bajnok sírját. Felújították és beszentelték a Görgey úton álló határkeresztet. Az újpesti Zeneiskola tanárai hangversenyt adtak, az újpesti orvosok tudományos ülést tartottak. 1992 tavaszán a kör megrendezte az újpesti középiskolások első helytörténeti vetélkedőjét, majd 1993-ban az általános iskolásoknak is szervezett vetélkedőt. Azóta is évenként sor került erre. 1992-ben tartották az első Városnapokat, amit szintén minden augusztus végén örömmel fogadnak az újpestiek. 1993-ban kiadták az „Írások Újpest történetéből” című dokumentumkötetet, 1994-ben az „Újpest története” című általános iskolai helytörténeti tankönyvet. Ez év végén került még sor az első egyházi kórustalálkozóra. A kör kezdeményezésére 1993-ban – a háború óta először – az önkormányzat Újpest díszpolgára címet adományozott.

Ilyen előzmények után 1995. november 11-én 106 polgár létrehozta az Újpesti Városvédő Egyesületet. Az ünnepi alakuló közgyűlés – elfogadva az egyesület alapszabályát – kimondta az egyesület megalakulását és megválasztotta az elnökséget és az ellenőrző bizottságot. Az egyesület első elnöke dr. Kapolyi László akadémikus lett. Ezen a közgyűlésen adták át első ízben a Városvédő Kör által alapított „Arany Horgony” díjakat, amit tíz személy és egy intézmény kapott. A mai napig ezt a díjat 25-en kapták meg. Sok fontos és értékes rendezvényre került sor. Ezek közül kiemelkedő fontosságú volt az újpesti templomi kórusok kétévenkénti találkozója, az 1956-os forradalom és szabadságharc évfordulóján az újpesti áldozatokra emlékező imaáhitatok és a rendszeresen sorra kerülő év végi kulturális események.

Külön említést érdemel egyesületünk kiadói tevékenysége. Így jelenthet meg 1996-ban „Az újpesti egyházak története 1830–1995”, 1998-ban az „Újpesti életrajzi lexikon”, 2000-ben a „Jubileumi Újpest naptár” / Újpesti kapuk /, 2003-ban az „Újpesti utcanévlexikon”, 2004-ben a „Szobrok és emléktáblák Újpesten”, 2005-ben a tízéves évfordulóra „Az Újpesti Városvédő Egyesület története” című könyv. A kötetek szerzői, szerkesztői feladatait Kadlecovits Géza látta el.

Emléktáblát állíttattunk Kelemen Gyula államminiszter, dr. Schaub Zoltán fóti prépost-plébános és Zsengellér József református lelkész em-

lékére. A Magyar Tudományos Akadémia alapításának 175. évfordulójára felavattuk az újpesti akadémikusok emléktábláját. A 120 éves Újpesti Zsinagógának az ünnep alkalmával díszes tóraasztal terítőt adományoztunk. A 125 éves Egek Királynéja Főplébánia Templom évfordulójára írt könyv kiadásához segítséget nyújtottunk.

2003-tól él „Az egy iskola egy védendő sír” programunk, melyben a kerület valamennyi általános iskolája és majd mindegyik középiskolája bekapcsolódott. Így lehetővé vált, hogy november elsejére a tanulók által elhelyezett koszorúk, csokrok mellett már 34 újpesti személy rendezett sírján gyűljanak ki a kegyelet és tisztelet fényei.

Segítséget nyújtunk egyetemi, főiskolai hallgatóknak szakdolgozatuk elkészítéséhez.

Meglátogattuk Újpest különböző létesítményeit: a Káposztásmegyeri Szentháromság Katolikus Templomot, az újpesti szennyvíztisztító telephelyét, az újpesti Vízműveket, a zsinagógát, a rákospalotai Leánynevelőt, a Baross utcai Jézus Szíve Kápolnát, a Városházát, a Clarisseum Plébániatemplomot, Újpest Belsővárosi Református Templomát, az Újpesti Evangélikus Templomot, a kertvárosi Szent István Plébániatemplomot, az Újpesti Erőművet, a Kéttannyelvű Műszaki Szakközépiskolát, a Megyeri úti UTE stadiont, a Lepkémúzeumot, a Jégcsarnokot, az Istvántelki Főműhelyt, az Újpesti Helytörténeti Gyűjteményt, a Chinoin Rt.-t, a Könyves Kálmán Gimnázium Csillagvizsgálóját stb. Minden évben meglátogatjuk Börzsönyben az Újpest-forrást, melyet kitisztítunk, s a környékét is rendbe hozzuk.

Tartott előadást nekünk Iványi János építőmérnök tagtársunk Újpest jellegzetes épületeiről, megtekintettük dr. Paulus Alajos filmjét. Minden évben meghallgatjuk az Újpesti Zsinagógában rendezett kántorkoncertet. Rendeztünk beszélgetést dr. Derce Tamással, Újpest polgármesterével. Tagjainknak vetítettképes előadást tartott Hunyadi Mátyás is, az M0-s híd vezető tervezője.

A felsorolt programok csak betekintést adnak összejöveteleinkbe. Nem vállalkozhatunk az elmúlt tíz év alatt meglátogatott sok budapesti épület és intézmény felsorolására. Különösen közkedveltek voltak kirándulásaink. Ezek sorra vétele ismét igen hosszú lenne, mivel az országban nagyon sok helyre eljutottunk. Megismerkedtünk helybeli városvédőkkel, kik nagy szeretettel fogadtak és mutatták be városuk ne-

vezetességeit. Megkóstoltuk a helyi ételkülönlegességeket. Ezek az egész napos együttlétek alkalmat adtak egymás jobb megismerésére, kellemes beszélgetésekre. Kerek évfordulókon köszöntjük születésnapjukon a 70 évesnél idősebb tagjainkat. Figyelemmel kísérjük a nevezetes évfordulókat. Koszorúztunk Söjtörön és Kehidakustányban a Deák Ferenc év, Zólyomban Balassi Bálint év és József Attila szülőházában a József Attila év (értsd jubileum) alkalmával.

Minden évben más-más történelmi színhelyen (Isaszeg, Komárom, Szolnok, Vác, Pákozd stb.) ünnepeljük az 1848-as forradalom és szabadságharc évfordulóját. Történész tagtársunk értékes előadása után koszorúzzuk meg az emlékműveket.

Több tagtársunk vesz részt az önkormányzat munkájában, mint külső szakértő. Iványi János és Iványiné Konrád Gizella építőmérnökök a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalnál eljártak a kerületben lévő Újpesti Vágóhíd (kapuépítmény, irodaépület, sertés- és marhavágóhíd, valamint alkalmazott lakóház), az Istvántelki Főműhely és az Újpesti Szülőotthon műemléki védetté nyilvánítása ügyében. A vágóhíd országos ipari műemlék lett. Dr. Czétényi Piroska, tiszteletbeli tagtársunk az Újpesti Járásbíróság épületének védetté nyilvánítását kezdeményezte. A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal elnöke támogatja a javaslatokat és megindították az egyedi védetté nyilvánítást.

Természetesen voltak gondjaink is, nem minden tervünket sikerült megvalósítani. Szerettük volna az 1859-ben alapított Ave Maria (Szent István) Gyógyszertár belső berendezéseit védetség alá helyezni. 2005. januárjában „ideiglenes védelem alá” került, ami ellen fellebbezést nyújtottak be. A hosszadalmas vizsgálat alatt a patika épületét lebontották, a bútor egyes részeit a tulajdonos (óra, üveges ajtó, keskeny vitrinek) beépítette az új patikába. A bútorzat többi részének szakszerű szétbontását, elszállítását, restaurálását és tárolását a Kozma Lajos Faipari Szakközépiskola tanárai és diákjai vállalták el. Szerencsés körülmény, hogy kerületünkben működik egy ilyen iskola, melynek tanárai közt városvédő tagok vannak. A védetté nyilvánítás folyamatban van, mire megkapjuk, remélhetőleg sikerül megfelelő helyen kiállítani a bútorzatot.

2005. november 12-én ünnepeltük egyesületünk tizedik évfordulóját. Jelenlegi taglétszámunk 183 fő. A további utunkat nagyrészt kijelölte az elmúlt évtized, de sok új program és feladat vár tagjainkra.

Hagyományainkat megőrizzük. Kiemelt feladatnak tekintjük továbbra is jeles ünnepeink és történelmi évfordulóink megünneplését. Az 1848. márciusi eseményekre évenként más-más történelmi színhelyen emlékezünk. Október 23-án mindig más felekezetenél ökumenikus ima-áhítatot tartunk. Továbbra is szorgalmazzuk „Az egy iskola, egy védendő sír” programunkkal az iskolákkal a kapcsolattartást. Bekapcsolódunk az Újpesti Helytörténeti Alapítvány kezdeményezésére a védendő sírok lehetőleg teljes körű felkutatásába. Jelenleg 61 olyan sírhely került feljegyzésre, ahol Újpest életében egykor fontos szerepet játszó személyiségek nyugszanak. Valamennyi sírról fénykép készül, mely egy szerkesztés alatt álló Megyeri Temető térképén lesz látható.

Az újpesti akadémikusoknak emléket állító márványtáblán a névsort kiegészítjük dr. Kőrös Endre és dr. Lazicius Gyula akadémikusok nevével. Az egyesület jelentős kiadói tevékenységét is folytatni érdemes és kell. Keressük a gyökerét a züllésnek és vandalizmusnak, ami napjainkban – meccsen, telefonfülkékben, villamoson stb. – tapasztalható, és próbálunk ellene tenni. Jövőre készül el a város szellemiségét védő filmünk.

2007-ben lesz Újpestnek, mint városnak százéves évfordulója. Szeretnénk az eseményhez méltón ünnepelni, ezért első lépésként rendbe hoztunk dr. Ugró Gyula, Újpest első polgármesterének a síremlékét.

Fontos számunkra, hogy az emberek ismerjék egyesületünket, tudják, hogy az Újpesti Városvédő Egyesület múltat idéző, emlékeit megőrző és új hagyományokat teremtő egyesület, amely mindig megtartotta politikai és világnézeti semlegességét.